

Talissman

la humanitat

Fundador: Lluís Companys

La visió que no
deixa dormir a
en Franco

SEGONA EPOCA
Any V, Núm. 4

Registrado como artículo de 2ª clase en la
Administración de Correos de México, D. F.

Editor: Esquerra Republicana de Catalunya
Mèxic, D.F., set.-oct.-nov. de 1947

TARDOR

Poc abans de l'octubre del 1934, Nosaltres Sols va publicar un article de Daniel Cardona glossant la personalitat d'Azaña, en el qual feia ressaltar la paradoxa que representava, al seu entendre, el fet que Azaña, el millor amic de Catalunya en terres de Ponent, fos el seu principal enemic.

En aquell temps les paraules d'en Cardona, per a molta gent, semblaren una heretgia, perquè foren pocs els que s'entretengueren en aprofundir l'essència de les mateixes. Azaña, per en Cardona, era la representació autèntica de l'Espanya castellana, amb el seu esperit de domini universal, amb la finalitat predeterminada d'assimilació de les gents, de penetració de les ànimes per a imposar unes directrius espirituals. L'amistat d'Azaña per a Catalunya no passava de ser una tàctica encaminada a guanyar per mitjà de la persuasió, per l'amor, per la fusió espiritual allò que no s'havia aconseguit per la força al llarg dels segles: l'assimilació de Catalunya per Castella.

En canvi, veus castellanes blasraven del que suposaven traïdor a l'esperit autòcton.

Ens equivocarem si diem que el crit d'alerta d'en Cardona caigué en el buit de la fredor ciutadana?

Paral·lelament a aquest fet, se'n produïa un altre de semblant. Mentre a Catalunya hi havia qui aixecava la veu contra Companys per creure'l poc catalanista, poc patriota, veus de Ponent es malfiaven de les afirmacions espanyolistes del President màrtir, car, deien, el seu espanyolisme és desintegrador i conduïa a la creació no d'una Espanya, sinó d'una diversitat d'Espanyes sense un ideal comú que les unís, sense altres lligams que els materials.

En aquest cas no cal pas dubtar en afirmar que les veus de Ponent no foren prèdica en desert.

No trigà pas massa temps en ser sotmesa a prova la fermesa en els ideals i les directrius patriòtiques dels dos polítics tan representatius i tan discutits. No pretenem, ara, posar-los en parangó, ni és moment oportú de fer-ho, però no podem deixar d'assenyalar dos fets concrets i categòrics. Davant la subversió militar i al transcorre de la mateixa, Azaña hi féu cara amb uns discursos molt eloqüents i fins literaris, però amb una feblesa imperdonable en un governant, per molt moderadores i limitades que fossin les seves atribucions. Companys, en canvi, lluità amb fermesa per aquells ideals predicats tota la vida, i la seva acció, que podia haver restat limitada a la defensa del territori català, i encarrilada a la consecució de la finalitat natural de tot poble amb personalitat pròpia, s'estengué fins allà on humanament és possible en la defensa d'altres terres i altres homes, aquelles terres i aquells homes amb els quals havia fet pacte de partir-se el pa i la sal d'uns ideals comuns de llibertat.

La conducta d'Azaña vol explicar-la un llibre que ve a ser una mena de testament polític: La Velada de Benicarló. De l'acció de Companys nasqué una nova data en el calendari del martirilogi polític de Catalunya.

Azaña morí. Companys fou afusellat. Tots dos caigueren per la tardor, quan el crepuscle, per terres d'Espanya, pren aquest to de terra cuita tan d'acord amb el fullam dels arbres i les plantes que ja han fruitat. No és simbòlic?

Amics de l'Azaña diuen que aquest somniava les campanes de l'Escorial, aquell casal immens, tan desolat, tan fred, tan representatiu de l'Espanya castellana i tan d'acord amb el paisatge de Castella. A l'hora de la mort —aneu a saber quins serien els seus pensaments— aquelles campanes que li foren tan familiars en la seva infantesa i joventut devien sonar en les seves oïdes amb to de liberame domine, i és possible que per la seva ment llisqués, ràpida, la visió de la tragèdia espanyola, i el propi so de les campanes li fes recordar els versos maragallians:

“...i eren tes festes els funerals,
oh trista Espanya...”

En canvi, recordeu la mort de Companys. A primera hora del matí, quan amb la llum del sol tot reemprèn la vida, de cara al mar de la civilització, que no veia, però que per la sentor endevinava, descalç, per tal de morir trepitant terra catalana, la terra dels seus amors, que algú s'havia atrevit a dubtar que ell estimés, seré, sense temor, fets els ulls en l'infinit de la blava volta, caigué per Catalunya.

Deu-me amb aquests sentits l'eterna pau
i no voldré més cel que aquest cel blau.

Així parlà el poeta, i així degué parlar-se el màrtir a si mateix. A l'hora de la mort, tot cantava al seu entorn, tot era un himne a la vida que es renova. Fins les campanes de Santa Madrona, tocant a missa primera, degueren semblar-li un cant de festa major.

Companys moria amb la certitud que la Pàtria es redreçaria.

F. S. i R.

Si us hi fixeu bé, veureu que aquesta llei és conservadora. Jo sé que és obligat per un home de govern enfrontar-se amb el problema agrari. Tampoc porta aquesta llei a solucions, sinó a millorar alguns aspectes i a suavitzar un estat de coses incompatible amb una moral universal.

(Del discurs del President Companys davant el Parlament de Catalunya al presentar el Projecte de Llei de contractes de conreu.)

El Catalanisme de Companys

Per J. VENTOSA ROIG

Vaig conèixer personalment a Lluís Companys cap allà l'any 1917, quan, desfet el Partit Nacionalista Republicà, Francesc Layret, Marcellí Domingo, Jesús Piñilla i Gabriel Alomar —els quatre han pagat ja el tribut a la terra— fundaren el Bloc Català Republicà per tal de reunir les forces catalanes d'esquerra, aleshores escampades.

Aquest període de l'història contemporània de Catalunya va tenir una importància decisiva en la nostra terra. Durant el mateix, es realitzà la aproximació de les masses obreres que constituïen la força dels partits republicans, amb la intel·lectualitat liberal, que formava la plana major del catalanisme esquerrà. Els dirigents, de les primeres, amb en Layret al cap, accentuaren cada dia el seu caràcter català, mentre els segons, a mida que s'allunyaven del sector francament reaccionari —que fins aleshores havia dominat de manera directa o indirecta la política catalanista—, podien manifestar, sense por de conflictes interns, la seva ideologia avançada en el terreny social. Per les masses obreres, catalanista deixà d'ésser, sinònim de clerical i reaccionari, mentre que per una bona part de la classe mitja, les masses proletàries deixaren d'ésser la pàrrica, la bretolada, com les anomenava correntment La Veu de Catalunya, per convertir-se en poble.

Companys contribuïu de manera activíssima a aquest acostament, com col·laborador primer, com figura més destacada després de l'assassinat de Layret. Sense aquest treball preliminar, no hauria estat possible més tard la formació de l'Espanya Catalana, ni per tant el seu esclatant triomf del 14 d'abril, afirmació la més intensa del doble sentit catalanista i avençat que ha dominat sempre a Catalunya quan ha pogut manifestar-se lliurement i rompre l'espessa xarxa de coacció i suborn que la gent de la monarquia primer i després la Lliga Regionalista havien extès sobre nostra terra.

Recordant això, no s'estranyarà que els que hem seguit des del començament l'actuació del President Màrtir, i més d'una vegada compartit els perills de l'escomesa reaccionària, trobem francament bisantina —potser seria més exacte dir estúpida— la discussió sobre el seu catalanisme. Si per catalanisme entenem l'amor a Catalunya i la voluntat de que sigui reconeguda i respectada la seva personalitat, i hi ha demostració més palesa d'una cosa i altre, que la de jugar-se la vida cent vegades per la mateixa, i acabar valentment davant de l'escamot d'assassins que li arrebastaren la vida, precisament per ésser la representació més enlairada d'aquesta Catalunya, en camí del seu recobriment total?

Pels que no tenim de Catalunya una concepció purament abstracta, constituïda tant sols per una barreja de paisatge, records històrics i literatura —amb tot i estimar com el que més aquests elements consubstancials del nostre poble— sinó que pel damunt de tot veiem en ella l'estatge d'un poble que s'anomena català, la defensa d'aquests homes, d'aquests catalans, contra tota mena de servitud i opressió, és el títol màxim de catalanisme. I no hi ha ningú entre els vivents i molt pocs entre els morts, que puguin ostentar-lo amb més justícia.

(Passa a la pàgina 3)

Lluís Companys, catalanista

Per JOAN MOLES

D'un temps ençà, hi ha alguns elements que hom diria tenen necessitat de dir-nos, tantes vegades com els hi és possible, que ells són tan catalanistes que qualsevol dubte que mai hi hagi hagut algú que ho fos tant. No fa gaires dies, una publicació catalana ens venia a dir que si Rafael de Casanova visqués avui seria cap dels seus “guerrillers”. A Perpinyà, uns altres, digueren que la bandera que don Francesc Macià aixecà, són ells qui l'arboïren ara.

Mai no posarem —mai n'hem posat— obstacles al camí per a que un català actuï cada dia en sentit més catalanista. Ans al contrari, sempre trovarà el nostre ajut si el seu sentiment és sincer. Però si un dia i un altre ens repeteixen la mateixa frase: “Jo sí que en sóc de catalanista”, per pacients que siguem, per bona fe que posem, arribarem a donar-li a la frase el sentit que qui la pronuncia vol donar-li. O li afegirem el complement que ell es reserva mentalment: “Jo sí que en sóc de catalanista. Tots els altres catalans, no tant.”

I com que entre els altres catalans n'hi ha un que entrà a la Immortalitat per la porta gran: que és i serà símbol i exemple per a tots els catalans i la memòria del qual és particularment preuada per al qui això escriu, volem parlar avui —escrivim aquests mots el dia 6 d'octubre— del catalanisme del President Màrtir de Catalunya. Potser n'hi hauria prou que diguéssim que Lluís Companys i Jover, per català, per catalanista, per exercir la més alta Magistratura de Catalunya, va morir afusellat a Montjuïc, ara farà set anys.

Molts i molts, l'acompanyàrem en el desterro. Bastants a les presons. En aquella matinalada tràgica del mes d'octubre del 1940, en esperit, tot Catalunya era amb ell. Però corporalment, davant del piquet d'execució, ningú va fer-li costat.

No pretenem que cap català marxí innecessàriament al suïcid. Però sí que desitjarem que abans de parlar o escriure públicament, s'hi pensessin una mica. Potser llavors dirien: “El President Companys, al morir gloriosament, clavà la bandera arborada pel President Macià a Montjuïc, i ens marcà el camí de la reconquesta d'ella i de la nostra Pàtria. Fem-nos dignes d'ell i de Catalunya. Jo tractaré d'ésser-ho.” I els altres haurien escrit: “Per llur mort, Rafael de Casanova i Lluís Companys han estat els dos grans Màrtirs de Catalunya. Que siguin sempre els Caps de la nostra lluita per a la lliberació de la nostra Pàtria.”

Però, per si restés algun dubte del catalanisme del piorat Companys, volem afegir quelcom més. Es cert que en altres ocasions s'ha dit que no era un nacionalista integral, per quant originàriament no havia actuat en aquell camp polític. Que no va ésser un nacionalista radical, potser es podria admetre, ço que no voldria dir que es tanqués una porta que cap catalanista no pot tancar mai. I ell va demostrar-ho sobrerament, avui fa tretze anys, en abandonar la justificada

comoditat del Govern, proclamant, des del balcó de la Generalitat, l'Estat Català.

Cal tenir en compte que, políticament, Companys era també un home progressista i d'esquerra i per als qui així sentien, en l'època en que ell va començar a actuar, els hi era difícil lligar amb els que monopolitzaven el moviment catalanista, gent tota ella de dreta. I això ha creat l'equivoc, en alguns, del no catalanisme inicial d'en Companys.

Desteta la Unió Federal Nacionalista Republicana —la vella Esquerra que arrengrerà homes d'un catalanisme indubtable com Vallès i Ribot, Carner, Lluhi i Rissech, Moles, Coromines, Hurtado i les simpaties de don Francesc Macià— restà latent un catalanisme republicà, d'homes d'esquerra, fins que a l'any 1931, a Sans, nasqué la nostra E.R. de C. I en aquell període intermedi, davant d'uns senyors que per Catalunya dubtaven entre la Monarquia i la República, hi hagueren entre d'altres, dos homes que mantingueren la bandera d'un catalanisme republicà i socialment progressista. I aquests dos homes es digueren Lluís Companys i Francesc Layret.

Arribà un moment que tots dos, acompanyats d'un altre catalanista, Joan Casanoves, també malhauradament mort, actuen en les lluites obreres de reivindicació social. I Companys no va a cercar teories o inspiracions estrangeres; ni tan sols s'afilera en una sucursal catalana d'un organisme peninsular. Actua al costat d'una organització nascuda a Catalunya, integrada per catalans i dirigida per un altre català: Salvador Seguí.

L'actuació de Companys, doncs, fou perfectament catalanista. El fet que alguns dels organismes on ell actuà s'hagi allunyat ara, no vol dir que llavors no pogués considerar-se'l dins la política catalana. Ja veurem si algun partit dels qui avui volen atribuir-se el guiatge del catalanisme, no acaben fusionant-se amb un altre partit, diem-ne peninsular.

Cal parlar del catalanisme de Lluís Companys, del 1931 endavant? Creiem que no. Potser n'hi haurà prou amb deixar relacionades unes dades, a manera de fetes. Conferència d'Esquerres. Campaña electoral del 12 d'abril. Actuació com a Cap de la Minoria catalana que obtingué l'Estatut d'Autonomia. Presidència del Parlament de Catalunya. Presidència de la Generalitat. 6 d'octubre del 1934. 19 de juliol del 1936... Un magnífic camí de catalanista que el portà a la gloriosa mort d'octubre del 1940.

“Deixeu-me descalçar per a morir trepitant terra catalana”, digué Companys segons abans del seu afusellament. Eren les darreres paraules d'un gran catalanista. Era la fi digna i gloriosa d'aquell extraordinari home que fou un gran polític i un gran President. Si en el que ens resti de vida podem fer la digna d'apropar-se una mica a la del gran Mestre de la nostra Pàtria, llavors, com ara, cridarem: Visca Catalunya, i visca en Lluís Companys!

La “Rabassa Morta”

Per FERRAN ZULUETA

No cal pas anar a buscar els orígens de tan curiós contracte d'enfiteneus, molt freqüent en l'agricultura de Catalunya i que en el conreu de la vinya, en les comarques del Penedès, es coneix pel nom de “rabassa morta”.

Un propietari de terres incultes, ermes i generalment cobertes de brolla, entrega a un conreador un troc per tal que el cultivés un nombre determinat d'anys, amb la condició de retirar, el propietari, una part dels fruits, que generalment mai arribava a la meitat. En la vinya la duració del contracte era fins la mort dels ceps, que no es podien pas replantar i en tot cas, després dels cinquant anys de durada. D'aquí el nom de “rabassa morta”. També, en el cas de la vinya, les collites que intercalades amb els ceps pogués obtenir el rabassaire, fruiters, alls, llegums, etc., no produïen parts pel propietari.

En els temps passats no mancaven pas terres ermes, sobre tot després de les llargues i esgotadores guerres de l'avant, darrer dels Austries i el primer dels Borbons, els Felips IV i V. Curiosíssima resulta la clàusula de que arribat el termini del contracte el rabassaire té d'abandonar les terres que amb tant de treball havia fet productives, vallejat, separat rocs i pedres, arrencat soques, fet feixes

i bancals, oberts rases. Però, això, té una explicació, que una vegada més demostra el seny català. En aquella època, no es coneixia pas altra manera de fertilitzar les terres que “deixar-les reposar”.

El fet era que el propietari de la terra entregava al rabassaire un camp verge, amb “tota la seva fertilitat”, quina fertilitat s'esgotava en el transcurso dels anys que durava el contracte, quan, acabat el seu cicle vegetatiu, de la vinya sols en restava la “rabassa morta”; la terra molt aviat era envaïda per la brolla i el bosc, i l'acabament de la vinya coincidia, gaire bé sempre, amb el fi de la vida del pagès, que l'havia plantat i començat a conrear, cinquanta anys enrrera, quan era jove i ardit. El mateix fan els fills del rabassaire, tan prompte com llurs braços poden fer, anar l'eixada, de llum a llum, sense desdir; amb les oïdes ben obertes, per tal d'escoltar els consells del pare, desmunten noves terres, planten noves vinyes, que han de durar tant com ells. El patrimoni familiar, no és la terra, sinó els ceps, i es renova i creix, així, constantment, i l'actiu pagès català, quina capacitat de treball no ha estat encara mesurada, acaba per cobrir d'alegres pàmols els turons de la nostra terra, fins i

(Passa a la pàgina 3)